

زننده یاد دکتر اسماعیل رستمی

دانشکده علوم

در گذشته به سال: ۱۳۶۲

دکتر اسماعیل رستمی در سال ۱۲۸۸ در بندر انزلی به دنیا آمد. ایشان از ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۰ با گروهی از محصلان از سوی شرکت شیلات به دانشگاه صنایع ماهی در اتحاد جماهیر شوروی سابق اعزام گردید و پس از دانش آموختگی دانشنامه کارشناسی وی از سوی وزارت فرهنگ تایید شد.

دکتر رستمی از ۱۳۱۱ تا ۱۳۱۹ در شرکت شیلات شمال تصدی سمت های گوناگون را بر عهده داشت. وی در ۱۳۳۲ به مدت هجده ماه به دعوت اداره همکاری فنی ایران و آمریکا جهت مطالعه در رشته ماهی و کنسروسازی به این کشور عزیمت و در دانشکده صنعت ماهی در سیاتل به تحصیل مشغول گردید. یکبار نیز بنا به دعوت سازمان خواربار کشاورزی سازمان ملل متحد و به نمایندگی از سازمان برنامه و بودجه برای شش هفته به کینهاگ عزیمت نمود.

دکتر رستمی از ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۸ بنا به درخواست سازمان برنامه که تازه تشکیل شده بود به عنوان کارشناس ماهی شناس در شرکت تنظیم طرح و پروژه های بهره برداری از ماهیان مشغول به کار گردید. وی در همین برهه در دانشکده کشاورزی و دامپزشکی دانشگاه تهران درس بیولوژی ماهی و زبان روسی و انگلیسی و فرانسه تدریس می کرد.

ایشان از ۱۳۳۸ تا ۱۳۴۰ برای تکمیل مطالعه و تحقیقات در رشته بیولوژی دریایی در دانشگاه پاریس به درجه ممتاز دکتری نایل و در همین سال مرتبه دانشیاری وی به تایید شورای عالی فرهنگ رسید.

دکتر رستمی در ۱۳۴۱ از سازمان برنامه و بودجه به دانشکده کشاورزی (دانشگاه جندی شاپور اهواز) که در آن برهه زیر نظر "بنیاد خاور نزدیک" اداره می شد، منتقل گردید و در ۱۳۴۶ به مرتبه استادی در رشته زیست شناسی نایل شد. در همین سال دکتر رستمی متصدی معاونت آموزشی دانشکده کشاورزی را بر عهده می گیرد. ایشان در ۱۳۵۴ به مدت سه ماه برای فرصت مطالعاتی به فرانسه می رود. وی در ۱۳۵۶ به عضویت کمیته انتصابات و ترفیعات دانشکده علوم منصوب گردید.

زننده یاد دکتر اسماعیل رستمی در ۱۳۵۹ از دانشگاه جندی شاپور اهواز بازنشسته گردید و در ۱۳۶۲ به دیار باقی رفت.

از جمله کارهای تحقیقاتی زننده یاد دکتر اسماعیل رستمی می توان به انتشار چند جلد کتاب و نوشتن مقالات علمی اشاره نمود.

کتاب مبارزه با مالاریا در ایران در ۱۳۴۲ و کتاب بومی کردن بعضی از گونه های ماهی در حوضچه رودخانه کرج از انتشارات دانشکده کشاورزی دانشگاه جندی شاپور است. یک نسخه کتاب "منابع طبیعی و حفاظت آنها" از ایشان از انتشارات دانشگاه جندی شاپور به سال ۱۳۵۲، در کتابخانه دانشکده دامپزشکی، موجود است.

مهندس عبدالحسین وهاب زاده از نخستین شاگردان زننده یاد دکتر رستمی از ایشان به عنوان استاد متقدم در طرح موضوع حفاظت محیط زیست در ایران یاد می کند.

دکتر ابن جلال از پیشکسوتان دانشگاه در باره دکتر رستمی می گویند: "زننده یاد دکتر اسماعیل رستمی از دانشگاه مسکو مهندسی شیلات، از دانشگاه تهران لیسانس بیولوژی، از دانشگاه واشنگتن فوق لیسانس بیولوژی و از سوربن پاریس دکترای دولتی بیولوژی گرفته بودند. ۷ سال سابقه تدریس در دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران داشتند. من در درس های جانورشناسی، ژنتیک و حفاظت منابع طبیعی افتخار شاگردی ایشان را داشتم. آن زمان خبری از حفاظت محیط زیست و حفظ منابع طبیعی نبود. حتی سازمان حفاظت محیط زیست فعلی به نام سازمان شکاربانی بود که کارش فقط صدور مجوز شکار بود. دکتر رستمی برای اولین بار درس حفاظت منابع طبیعی را که علاوه بر حیوانات خشکی و دریایی، جنگل ها، مراتع، خاک و آب را هم شامل می شد در درس دانشگاهی وارد کردند و یک کتاب دو جلدی بسیار ارزشمند در این زمینه منتشر کردند. دکتر محمدسعید مصدق، که در آن زمان دستیار دکتر رستمی بود زیر نظر ایشان و با کوشش های شبانه روزی موزه جانور شناسی را در دانشکده کشاورزی احداث کردند. مرحوم خلیل ضیایی نیز کار تاکسودرمی را زیر نظر دکتر رستمی انجام می دادند. دکتر رستمی علاوه بر زبان ترکی که زبان مادری شان بود به زبان های روسی، انگلیسی و فرانسوی تسلط کامل داشتند و با زبان آلمانی هم مختصر آشنایی داشتند.."

دکتر بهمن اهدایی از استادان پیشکسوت دانشگاه در باره زننده یاد دکتر رستمی نوشته است: "بنده افتخار این را داشتم که شاگرد و همکار وی باشم. من درس جدید و جالب حفاظت محیط زیست را با استاد رستمی

گذراندم. وی عادت داشت آهسته در کلاس قدم بزند و بدون نگاه به نوشته‌ای سخن بگوید. دانشجویان می‌بایست هنگامی که او در حال آموزش و سخن بود، یادداشت‌برداری کنند. من به عنوان فردی کمال‌گرا می‌کوشیدم هیچ بخشی از سخنان وی را از قلم نیندازم. این تند نویسی باعث شد که پس از نیمسال تحصیلی، خط زیبای من به گونه‌ای نازیبا نمایان شود. با این حال، پس از کلاس و در وقت آزاد، می‌نشستم و یادداشت برداریها را با خط زیبایم بازنویسی می‌کردم. هم‌کلاسی‌ها و دوستان یادداشت‌ها را برای کپی و رونوشت از من قرض می‌گرفتند. دکتر رستمی در دادن نمره بالا به دانشجویان سختگیر بود. او از بازده نمرده دهی نیم تا پنج در نمره به پاسخ پرسش‌ها استفاده می‌کرد و در پایان آنها را با هم جمع می‌کرد. پس از پنج سال در دانشکده و پیش از اخذ مدرک کارشناسی ارشد و دکتری (چهار سال به عنوان دانشجو و یک سال به عنوان دستیار دکتر درویش در گروه زراعت)، تنها یک دانشجو (دکتر دوج) توانست از بیست نمره کامل بگیرد، این در حالی بود که من نوزده و نیم گرفتم. هنگامی که به دکتر رستمی شکایت کردم، وی گفت: این شخص حتی یک "واو" را هم جا نگذاشت. دکتر نه تنها در رشته خود کاردان بود، بلکه در رشته مرتبط با تخصص خود نیز آگاه و دانا بود. دکتر برای همگان شخصیتی پدرانه داشت. شما می‌توانستید لب به سخن بکشاید و پیرامون مشکلاتتان با او به گفتگو بنشینید. او به سخنان شما گوش فرا می‌داد و رهنمودهایی ارائه می‌نمود. وی بسیار فهیم بود. من به عنوان یک دانشجو خیلی تحت تأثیر شخصیت، کوشش و کارهای علمی گوناگون وی در جهت پیشبرد دانش ما در قلمرو زیست‌شناسی عمومی قرار گرفتم. به همین دلایل، من کتاب آمارم را به وی تقدیم نمودم و یک نسخه امضاء شده از آن را هنگامی که در تهران بیمار و در خانه تحت مراقبت دختر و همسر فداکارش بود، شخصاً به وی تحویل دادم."

در اینجا به ذکر تعدادی از پیشکسوتان و استادان دانشگاه شهید چمران اهواز و دیگر فرهیختگان و نامداران اشاره می‌شود که روزگاری در کلاس‌های درس زنده یاد دکتر اسماعیل رستمی حاضر بودند:

دکتر محمد سعید مصدق

دکتر مرتضی الماسی

دکتر احمد زند مقدم

دکتر فروغ پاپهن

دکتر ابراهیم سلیمان نژادیان

مرحوم دکتر محمود بینا

دکتر عبدالکریم بهنیا

دکتر یداله نجفی

دکتر حسین قدیری

دکتر یداله دوج

دکتر عزیزاله کمیلی

دکتر بهمن اهدایی

دکتر احمد علی معاضدی